

Ulusa Sesleniş 2016: Avrupa’da ve Dünyada Kadınlar

Profesör Ruth Rubio Marin’in Açılış Konuşması, European University Institute
Palazo Vecchio Floransa, 6 Mayıs 2016.¹

I. Giriş

Gentili ospiti, colleghi, autorità e amici, eccellentissime Madri, comprese quelle che non sono qui e che sono lo stesso da ringraziare per tutti coloro che sono qui, compresi i padri che hanno fatto anche loro quello che di solito fanno le madri, e compresa la mia stessa madre che si trova qui tra di noi accanto ai miei figli Simón e Lucas. É per me un vero onore essere in questo Salone dei Cinquecento che accoglieva il Gran Consiglio della Repubblica Fiorentina, con i suoi 500 membri, tutti maschi!! ad essere una delle tante voci di donne e uomini che nella giornata di oggi parleranno sulle stato delle donne in Europa e nel resto del mondo.

Sevgili misafirler, meslektaşlar, değerli yetkililer ve dostlar, şu anda aramızda olmamalarına rağmen burada bulunan bizler için müteşekkir olduğumuz anneler ve genellikle annelerin yaptıklarını üstlenen babalar dahil şu anda bizimle bu odada bulunan, sabahsa çocuklarım Simon ve Lucas’ın yanında olan annem dahil, ekselansları anneler. Bir zamanlar Floransa Cumhuriyeti Genel Meclisi’nin toplantı odası olan, beş yüz kişilik bu salonda bulunmak benim için bir onur ki bu beş yüz kişinin tümü erkekti! Bugün kadınların Avrupa ve dünyanın geri kalanındaki durumunu konuşacak olan birçok kadın ve erkek sesin arasında olmak benim için bir onur.

Hanımefendiler, beyefendiler, Avrupa mücadele ediyor ve gerçekten de, Avrupa Birliği’nin ekonomik, siyasi ve sosyal boyutlu bir insan projesi olarak altmış yılı aşkın bir süre önce kurulmasından bu yana tüm mücadelelerden daha derin ve yoğun bir mücadele içinde. Avrupa çok ağır sosyal sonuçları olan uzun süreli bir ekonomik kriz yaşıyor. Avrupa artan bir terörizm tehdidi, bunun yanı sıra yükselişte olan popülizm, yabancı düşmanlığına dayalı milliyetçilik ve farklı inanışların kökten dinciliği ile karşı karşıya. “Brexit” (İngiltere’nin Avrupa Birliği’nden ayrılması) gitgide daha da yakında belirirken “Grexit” (Yunanistan’ın Avrupa Birliği’nden ayrılması) riski hala tamamen ortadan kalkmış değil ve bu birçok kişinin Avrupa projesine ilişkin yaşadığı düş kırıklığının somut bir örneği. Binlerce mülteci denizlerimizde boğulurken daha binlercesi -bir milyondan fazlası- kapılarımızı çalıyor ve aslında bir hak gereği layık olduklarını bildiğimiz insani ve onurlu karşılıktan mahrum bırakılıyor. Ve biz buna yabancı değiliz, çünkü atalarımızın birçoğu, kendileri de zulmün dehşetiyle, savaşla ve yaşamı tehdit eden diğer güçlerle karşılaştıklarında, benzer kapıları çalmışlar ve çünkü çok da uzak olmayan bir geçmişte çok fazla

¹ Bu metin 6 Mayıs 2016’da Vecchio Sarayı, Floransa, İtalya’da gerçekleştirilen European University Institute Ulusa Sesleniş konuşmasının yazılı halinin çevirisidir. Türkçe çeviri Zeynep Elibol Brönneke tarafından yapılmıştır. Alıntılar ve bibliyografik atıflı tam metin için lütfen İngilizce versiyon olan, Ruth Rubio-Marin, “Women in Europe and in the World: The State of the Union 2016”, 14 I.CON (2016) metnine başvurunuz.

miktarda kişi için bizler tehdit eden güçlerin bir parçasıydık. Bazılarınız kendinize soruyor olabilirsiniz: bu genel çerçevede, Kadınlara adanan bir ulusa seslenişin faydası nedir?

Öyleyse ben size sorayım: Kadın sorusunu sormak için hiç doğru bir zaman var mıdır?

Tarihte kadınların seçme ve seçilme hakkı mücadelesinin Avrupa'nın farklı ülkelerinde verildiği yaklaşık bir asır öncesine gittiğimizde, kadınlardan, onlardan sıkça beklenen cömertlik ve özveriyle, sözde “daha önemli” veya “acil” gayeler için kendilerini tutmalarının istendiği birçok örneğe rastlarız, hepsi özgürlük ve eşitlik adına savaşmaktaydı: sosyalist sınıf mücadelesi, milliyetçi hareketler, kilisenin ve Eski Rejimin kalıntısı olan monarşinin gücünü kısıtlamak için verilen savaş çabaları veya mücadeleler. Ancak, şu anda farkına vardığımız ve o zamanlarda inkar edilen odur ki, kadınların Avrupa'nın ‘yapım aşamasında olan demokrasisine’ dahil edilmesi de acil bir eşitlik ve özgürlük meselesiydi. Ben de bugün, bu kritik kavşakta Avrupa'nın demokratik yetisinin ve sosyal adalete olan bağlılığının tehlikede olduğunu ve bu konudaki başarısını veya başarısızlığını belirleyecek olanın merkezi bir parçasının tam da kadın sorusuna nasıl karşılık verdiği olduğunu öne süreceğim.

Ancak kendinize şu soruyu soruyor olabilirsiniz, kadınlar erkeklerle aynı hak ve özgürlüklerle donatıldığına göre, yıllar boyunca kadınları hukuken reşit olmayanlara eşdeğer hale getiren ataerkilliğin utanç verici ve aleni izlerini sonunda hukuk sistemlerimizden sildiğimize göre, bugün Avrupa'da kadın sorusu tam olarak nedir? Acı gerçek şudur ki, bugün, şeklen sahip olunan eşit hukuki statüye rağmen, Avrupa'da nüfusun yarısından fazlasını oluşturan kadınlar hala baskı altındaki bir topluluk olmayı sürdürmektedir. Bu nasıl anlaşılabilir? Düşünür Iris Young zamansız vefatından önce yazılarında, baskının, kişilerin bütünüyle insan olma potansiyelini, ya insanlıktan çıkartılmış bir şekilde muamele edildikleri ya da gerek düşünsel gerekse bedensel olarak insani potansiyellerine tam olarak ulaşmalarını sağlayabilecek olanaklardan mahrum bırakıldıkları için azaltan her türlü sistemden meydana geldiğini belirtmiştir. Baskının yalnızca kötü niyetli zalim bir tiranın bulunduğu durumlarda söz konusu olmadığını hatırlayınız. Aslına bakılırsa, iyi niyetli liberal bir toplum, yalnızca sarih kurallara değil aynı zamanda sorgulanmayan normlara, alışkanlıklara ve simgelere dayanarak topluluklara tüm sisteme yayılan kısıtlar getirebilir ve bu toplulukların özgürlüklerini kısıtlayabilir. Young'a göre, baskının beş yüzü vardır: şiddet, suiistimal, ötekileştirme, güçsüzleştirme ve kültür emperyalizmi.

Hanımefendiler, beyefendiler, Avrupa'da kadınların, bazıları diğerlerinden açıkça daha fazla olmak üzere, baskının bu beş yüzüne, olağan yaşayışımızın bir parçası olarak maruz kaldıklarını gösteren ampirik delile nihayet sahip olduğumuz için kendimizi (bir nebze çelişkili olsa da) kutlamalıyız. Bu veri, 2014 yılında Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı'nın gerçekleştirdiği, kadına karşı şiddete ilişkin AB çapındaki ilk araştırma olan, 28 AB Üyesi Devlet'te bulunan 42.000 kadın ile yapılan mülakatlara dayanan rapor dahil olmak üzere son yıllarda geliştirilen özenli çalışmalar ve araçlar sayesinde elde edilmiştir. Elimizde yine aynı yıla ait olan ve Avrupa Komisyonu tarafından yayınlanan mükemmel bir Kadın Erkek Eşitliği raporu ile Cinsiyet Eşitliği Avrupa Enstitüsü tarafından yayınlanan, Avrupa Birliği'nde toplumsal cinsiyet eşitliğini ve 2005 ile 2012 yılları arasındaki evrimini çalışma, para, bilgi, zaman, güç, sağlık, şiddet ve kesişen eşitsizlikler dahil olmak üzere AB politikasının çerçevesine ilişkin birçok alandaki cinsiyet uçurumlarının izini sürerek titizce ölçen Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi raporları var.

Bunlardan hareketle şimdi Avrupa'da kadınların neden ve nasıl baskı görmeye devam ettiğini açıklayacak ve geleceğe ilişkin olası senaryoları ortaya koyacağım. Bu olası senaryoların Avrupa'nın demokratik değerlere ve eşit adalet düşüncesine bağlı jeopolitik bir alan teşkil ettiğine ilişkin öz algısı bakımından sonuçlarına değineceğim: Öne sürdüğüm üzere, bu bağlılık Avrupa Birliği'nin mutlak *raison d'être*'inin bir parçası olmalıdır. Öyleyse, elimizdeki bilginin

bize ne söylediğini aktararak başlayayım. Avrupalı kadınların gördüğü baskının beş yüzünü hangi aynalarda bulabiliriz?

II. Kadınlara Uygulanan Baskının Yüzleri

Şiddet

İlki ve en kötüsü, *Şiddet*.

Göçmen kadınlara uygulanan şiddet, Batının çoğunlukla cinsel istismar nedeniyle insan ticareti mağduru olan kadınlar ve kadın sünnetine maruz bırakılan kızlar dahil olmak üzere “diğer kadınları” oryantalize eden dik bakışları, yakın zamanda kamuoyunun dikkatini sıkça çekmiştir. Ancak Temel Haklar Ajansı raporu haklı olarak onlardan değil, bizden söz etmeyi seçmiştir. Ve kendimiz hakkında bildiğimiz, bugün AB’de 3 kadından birinin 15 yaşından itibaren en az bir kere fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kaldığı, bunun da 59.4 milyon mağdura karşılık geldiği ve bu yaşın altındaki kızlar bakımından da benzer bir oranın söz konusu olduğudur. Bildiğimiz başka bir şey de her 20 kadından birinin, ya da yaklaşık 9 milyon civarında kadının 15 yaşından itibaren en az bir kere ırzına geçildiğidir ki bu tecrübe onu atlatanları korku, öfke, utanç, kaygı ve özgüven kaybı ile baş başa bırakmaktadır. Bildiğimiz, Avrupa’daki kadınların yüzde 45 ila 55’inin!! cinsel tacize ve yüzde 18’inin özellikle gençlerde yeni bir eğilim haline gelen siber takiple birlikte taciz amaçlı takip türlerinden birine maruz kaldığıdır. Ve bu verilerin, göçmen kadınları (ki göçmen statüleri onları çoğunlukla ya eşlerine ya işverenlerine ya da her ikisine de son derece bağlı bir konuma sokmaktadır), sığınmacıları ve mültecileri (ki onlar konuştuğumuz üzere insan ticareti mağdurlarıdır ve transit geçiş bölgeleri ile kabul merkezlerindeki yetkililer, kaçakçılar ve diğer mülteciler tarafından cinsel istismara uğramaktadır) veya engelli kadınları (ki onlar tanım gereği çoğunlukla toplumun ve hukuki düzenin dışına itilmiş şekilde yaşamaktadır) içerecek şekilde özellikle savunmasız konumda bulunan kadınlar üzerinde farklı bir etki yaratan şiddet türlerini içerdiğinden de şüpheliyim.

Bilhassa acı veren şey, her 5 kadından biri bakımından fiziksel ve/veya cinsel şiddetin ya mevcut ya da önceki birlikte yaşanan bireyler tarafından gerçekleştirilmesidir. Aynı zamanda korkunç, çok korkunç olan, kadınların yalnızca yüzde 14’ünün birlikte yaşanan birey şiddetinin en ciddi vakasını polise bildirmiş olmalarıdır.

Şimdi, hanımefendiler ve beyefendiler, siz nasıl isterseniz öyle nitelendirin, ama benim için bu, milyonlarca Avrupalı kadının çoğunlukla kendi evinde, okulunda, muhitinde ve iş yerinde bir korku ve baskı ortamında yaşıyor olduğu anlamına gelmektedir.

Suiistimal ve Ötekileştirme

Şimdi de baskının ikinci ve üçüncü yüzü olan *Suiistimal ve Ötekileştirme* üzerine kısa bir konuşma.

Şu anda istihdam edilen kadınların oranı hala yüzde 63.5’tir ve erkeklerin kazandığı her avro için kadınlar, erkeklerle aynı meslekte ve aynı eğitim düzeyinde olsalar dahi, yalnızca 84 sent kazanmaktadır. Ücrette cinsiyete dayalı uçurum hemen her işverenin yaygın pratiği olan ücrette şeffaf olmama nedeniyle kalıcılaşmaktadır. Daha da endişe verici olan ise erkekler ve kadınlar arasındaki emekli aylığı farkının yüzde 38 olması ya da kadınların üçte birinin hiç

emekli aylığı almadığı gerçeğidir, bu da yaşı ilerlemiş olan kadınlarla bekar anneleri en yüksek fakirlik ve ötekileştirilme riskine maruz bırakmaktadır.

Mesleki yalıtma kadınları daha az kazançlı sektörlerde yoğunlaştırmaktadır. Çalışan kadınların yarı zamanlı işlerde çalışma ihtimali, bunları çoğunlukla ücretsiz ev işi ve ücretli başka bir işle birleştirdiklerinden çalışan erkeklerinkinden hala dört kat daha fazladır. Toplamda, saat başına daha az ücret almaktan kaynaklanan kazanç farklılığı, ücretli işlerde daha az çalışma ve yüksek ücretli işlerde yetersiz temsil edilme yüzde 37'ye ulaşmaktadır. Ve hoş, borç senedi ve taşınmaz mallar gibi diğer mali varlıklara ilişkin cinsiyet bakımından ayrımlaştırılmış veriler ilginç bir şekilde eksik olduğundan, ekonomik kaynaklara ilişkin asıl cinsiyet farkına gelince her veri muhtemel gerçeklik karşısında sönük kalmaktadır.

Aynı zamanda, çalışan erkekler ücretsiz bakım ve ev işine yalnızca 9 saat ayırırken çalışan kadınlar için bu süre 26 saattir ve böylece kadınlar erkeklerin iş yükünün neredeyse üç katını üstlenmektedir. Aynı zamanda, birçok kadın göçmen “kayıt dışı” bakıcı, temizlikçi veya yaşlılar için refakatçi olarak düşük ücretli işler bulmaktadır. Bu yüksek ücretle çalışan kadınların piyasadaki işlerini kamusal sübvansiyon olmaksızın arttırmalarını sağlamaktadır: bu, bakım sağlanması için kısa vadede uygun maliyetli olan ancak uzun vadede sürdürülebilir olmayan, piyasaya dayalı bir çözümdür. Hem göçmenlerin geldiği düşük gelirli ülkeleri bu insanları yetiştirme ve eğitime karşılığında ihtiyari (ve çoğunlukla geçici) bağışların ötesinde bir kazanç elde etme yetisinden yoksun kılmakta, hem de gönderen ülkeleri kendi bakım kaynaklarından mahrum bırakmaktadır.

Kanımcı bu, Young'ın suiistimal olarak nitelediği, insanların iş gücünü kâr elde etmek için kullanırken onlara adil bir bedel sunmamayı ve ötekileştirme olarak tanımladığı, belli bir insan topluluğunu daha düşük bir sosyal konuma veya toplumun dışına, bekar annelerin, *Eccellentissime madri*, Avrupa'da ve diğer yerlerde kendilerini sıkça içinde buldukları yere itme davranışını örneklemektedir.

Güçsüzleştirme

Güçsüzleştirme Baskının Dördüncü Yüzüdür.

Kadınlar, istihdam edilen iş gücünün neredeyse yarısını oluşturmalarına rağmen hala AB'ye üye devletlerde bulunan en büyük halka açık şirketlerin yönetim kurulu üyelerinin dörtte birinden azını meydana getirmektedir. Kadınlar, Kasım 2014 itibarıyla ulusal parlamentoların ve hükümetlerin seçilmiş üyelerinin hala yalnızca ortalama %28'ini oluşturmaktadır.

Eşit orandan hala uzak olsak da, AB kurumları düzeyinde bir gelişme söz konusudur. Kadınların Avrupa Parlamentosu'ndaki oranı şu anda tüm zamanların en yüksek oranı olan yüzde 37'ye ulaşmıştır, ancak bu oran yine de eşitlikten 13 puan aşağıdadır. Yeni Komisyon 19 erkek ve 9 kadından oluşmaktadır; Adalet Divanı'ndaki yargıçların yalnızca yüzde 21'i kadındır ve Avrupa Merkez Bankası'nın yönetici konseyi hala 22 erkek ve 2 kadından oluşmaktadır.

Düşük gelirli veya göçmen kadınlara bakıldığında ise cam tavan engelini aşan ve erkeklerin nüfuz alanındaki güç, otorite ve karar almaya ortak olan kadın sayısının çok daha az olacağını söylemeye gerek dahi yoktur.

Kültür Emperyalizmi

Son olarak, kültür emperyalizmi.

Toplumsal cinsiyet adaletsizliğinin temelinde, siyaset kuramcısı Nancy Fraser'ın erkeksilikle ilintili niteliklere ayrıcalık tanırken kadınsı olarak kodlanan her şeyin değerini azımsayan bir kurumsallaşmış kültürel değer örüntüsü olarak tanımladığı erkek merkezlik yatmaktadır. Erkek egemen değer örüntüleri hukukun birçok alanında ve hükümet politikalarında, aynı zamanda popüler kültürde, dilin kullanımında ve piyasa da dahil olmak üzere günlük etkileşimlerde açıkça yer almaktadır. Yoksa, kadınların yaptıkları, aynı zamanda yoğun iş gücü gerektiren ve üretkenlik potansiyeli kısıtlı olan işlerin (en az ücretli olmanın yanı sıra) klişeleşmiş bir biçimde bakım ve tedarikle alakalı olmasının daha muhtemel olması bir tesadüf müdür? Gerçek şu ki, hanımefendiler ve beyefendiler, ekonomiyi ve piyasa toplumunu ayakta tutmak için mutlak surette gerekli olan bakım işinin sosyal değeri, *Eccellentissime madri*, gereğince anlayamamıştır. Üretim ve yeniden üretim işleri arasında epeydir devam eden hiyerarşik bir ikicilik vardır ve Nobel Ödülü sahibi Joseph Stiglitz'in teslim ettiği üzere, kişisel ödüllendirmelerle sosyal geri dönüşler arasında tam bir ilişki yoksunluğu söz konusudur. Ücretleri açık bir marjinal üretkenlik düşüncesi değil, sosyal normlar belirlemektedir. Perrons ve Plomien'in ortaya koyduğunu düşünün örneğin: başarısız olmuş bir Birleşik Krallık bankasında çalışan bir yöneticinin bu bankanın yeniden yapılandırılması için aldığı aylık ücret, yirmi yıllık deneyimi olan bir çocuk bakıcısının aldığı yıllık ücretin üç buçuk katıdır.

Bunun yanında, erkek merkezlik Avrupa'da kadınların karşılaştığı tek kültür emperyalizmi biçimi değildir. Heteronormatiflik ile emperyalizmin dini ve etnik biçimleri de Avrupa'da kadınların yaşamlarını şekillendirmektedir: duygularını ve bir aileye ilişkin arzularını tam olarak ifade etmek isteyen lezbiyen bir kadına sorun; cinsel ve üremeye ilişkin bağımsızlığına saygı duyulmasını isteyen Roman bir kadına sorun; hukuken tanınmak isteyen bir trans bireye sorun; ya da üniversiteye giderken baş örtüsü takmak isteyen yetişkin Müslüman bir kadına sorun, size söyleyeceklerdir.

III. Geleceğe İlişkin Olasılıklar: Kritik Bir Kavşaktaki Avrupa

Peki, bu konuda Avrupa ne yapmıştır ve Avrupa Birliği ne yapmaktadır? Avrupa, hanımefendiler, beyefendiler, kritik bir kavşaktadır. Neden olduğunu açıklayalım:

Başlangıcından beri AB sürekli olarak ekonomik büyümeyi ve sosyal kaynaşmayı savunmuştur ve bu kaygı, sosyo-ekonomik eşitsizlikler ve insanların hayatlarını iyileştirme nihai hedefiyle birlikte Roma Antlaşması'ndan başlayarak ekonomik, sosyal ve çevreye ilişkin sütunları içeren Lizbon stratejisine ve buradan akılcı, sürdürülebilir ve kapsayıcı büyümeyi içine alan mevcut Avrupa 2020 gündemine evrilmiştir.

Roma Antlaşması'nda yer alan eşit ücretle başlayan ve çok sayıda yönerge ve politika değişikliğiyle devam eden cinsiyet eşitliği arayışı bu ilerleme içinde iyice ön plana çıkmış, ekonomik gündemin ve büyümenin başarılı bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için püf noktası olarak görülmüştür. Bu süreçte hedef, kadınlara istihdam ve hizmetlerde eşit olanaklar sağlarken aynı zamanda onları birer anne olarak ayrımcı uygulamalardan korumak, örneğin, Avrupa'nın, refah devletinin başlangıcından beri süregelen, ailenin ve anneliğin korunmasına olan geleneksel bağlılığını muhafaza etmek olmuştur.

Özellikle 1990'ların ortalarından itibaren, istihdam olanaklarında herhangi bir sınır olmayacağını düşünül­düğü bir ortamda üretilen AB Avrupa İstihdam Stratejisi altında kadınların istihdamı ve cinsiyet eşitliği yeni bir meşruiyet kazanmıştır ve bu durum tüm AB üye devletlerini ebeveynlik sistemlerini geliştirmeye ve daha yüksek bir anne istihdam oranı hedefini karşılamada yardımcı olacak çocuk bakım hizmetlerini arttırmaya itmiştir. Bunun yanı sıra, ekonomik düşüncelerin ötesinde, gerek Avrupa Birliği gerekse Avrupa Konseyi, Pekin Konferansı ve Eylem Platformu'nda ortaya koyulan evrensel bir kaygıyı yansıtarak, daha iddialı bir hedef olan demokrasinin temel bir ölçütü olarak kadınların güçlendirilmesini desteklemeye başlamıştır. Birçok ülkede bu, ilk defa Avrupa'da ortaya koyulan bir kavram olan eşitlik demokrasisi hedefine dönüşmüştür.

Ancak ne yazık ki, hedef ve araçlara ilişkin AB politika belgeleri ile politika oluşturma ortamının yakın zamandaki analizi cinsiyete gösterilen ilginin önceki on yıllara nazaran çok daha az görünür ve yeterli olduğunu ortaya koymaktadır. Avrupa politikalarındaki bu azalan ivedilik algısı şüphesiz mali ve ekonomik krizin patlak vermesi ve bunları takip eden kemer sıkma önlemleriyle ilişkilidir. Maalesef, ekonomik krizin esasen erkeklere yönelik bir kriz olduğu algısı cinsiyet eşitliği düşüncelerinin kriz sırasındaki politika geliştirme faaliyetinin dışında kalması anlamına gelmiştir. Birçok ülke cinsiyet eşitliği taahhütlerinin azalmasına ve bununla birlikte cinsiyet eşitliği politikasına ilişkin mekanizmanın durmasına veya kesintiye uğramasına tanık olmuştur. Buradan edinilecek mesaj, bu tarz politikaların mevcut krizde en iyi ihtimalle dikkat dağıtıcı addedilmesi gibi gözük­mektedir. Bu, geçtiğimiz birkaç yılda hiçbir başarı elde edilmediği anlamına gelmemektedir. Aslında, özellikle şiddetle mücadelede çok önemli bir aşama kaydedilmiştir; örneğin, kadına karşı şiddeti ve aile içi şiddeti önlemek ve bunlarla mücadele etmek için 2011 yılında İstanbul Sözleşmesi kabul edilmiştir. AB düzeyinde ise, 2011 tarihli İnsan Ticaretinin Önlenmesi ve İnsan Ticaretiyle Mücadele Yönergesi ile 2012 tarihli Mağdur Yönergesi'nin kabulünü kutlamamız gerekir. Ancak, doğum iznini 3 aydan 4 aya çıkartan doğum iznine ilişkin Çerçeve Anlaşma dışında, kadınları güçlendirme yönünde daha ileriye gitmek için yapılan Doğum İzni ve Çalışma Süresi Yönergesi, Yönetim Kurulunda Cinsiyet Dengesi Yönergesi dahil tüm yasama girişimleri başarısız olmuştur.

Yani, kriz, kriz, tasarruf ve daha çok kriz! Peki ama kadınlara ve cinsiyet uçurumuna bu kriz ve kemer sıkma sürecinde ne oldu? Ve bu olgular bize Avrupa'daki kadınların gelecek beklentileriyle ilgili ne söylüyor? Karamessini ve Rubery'nin çalışmasından hareketle, temelde üç şey öğrendik.

1. İlk olarak, krizin patlak vermesi sonucunda gerek erkek gerekse kadın istihdamında yaşanan büyük düşüşe rağmen, aslında bu yıllarda kadınların iş piyasasına katılımları ek işçi etkisi denilen kavram bağlamında artış göstermiştir. İş piyasasını terk etmek bir yana, işlerinden olan kadınlar iş aramaya devam etmiş, daha fazlası tek başlarına ailenin geçimini sağlamaya başlamış ve bazıları ilk defa iş piyasasına adım atmıştır. Geçimin erkek tarafından sağlandığı bir aile modeline dönmek gelişmiş ekonomilerde artık pek muhtemel değildir. Bunu sağlamak güçlü aile bağları üzerine kurulu geleneksel aile yapılarının yeniden inşa edilmesini, erkek istihdamının ve aileye yetecek ücretteki işlerin güvence altına alınmasını gerektirmektedir ki, bunların hiçbiri olası gözükmemektedir. Açıkçası, nüfusun yaşlandığı düşünül­düğünde, genel menfaat hem erkek hem de kadınları istihdam piyasasında daha uzun süre tutma yönündedir.

2. İkinci olarak, istihdamdaki cinsiyet eşitsizlikleri kısmen azalmıştır. Ancak bu daha büyük bir iş kaybından ve yarı zamanlı ve esnek istihdam türlerinin erkekler arasında yaygınlaşmasından ve herkesi etkileyen biçimde ücretlerin dondurulmasından, kesilmesinden ve çalışma şartlarının

genel olarak kötüleşmesinden kaynaklanmaktadır. Yani, başka bir deyişle, cinsiyet uçurumunu bir nebze kapatan bir seviye düşüş süreci söz konusudur.

3. Son olarak, kemer sıkma ve mali düzenleme politikaları altında, -- kısmen onlara anne ve işçi olma olanağı sağladığından-- kadınlar için önemli bir işveren olan kamu sektöründe bir küçülme söz konusu olmuştur. Ayrıca devlet sosyal yeniden üretimde genel olarak gerilemiştir; bu durum kendisini çalışan ebeveynlere ve yaşlı ve engellilerin uzun süreli bakımına verilen desteğin kısılmasında göstermektedir. Feminist iktisatçı Nancy Folbre'nin belirttiği üzere, bu değişim cinsiyet eşitsizliğinin *per se* "anneliğin fakirleştirilmesi" ve "fakirliğin annelikle ilintilendirilmesi" olarak adlandırılan eğilimlerden daha az önem taşımaya başladığı anlamına gelmektedir ve bunların kadınlar üzerinde farklı bir etki yarattığını söylemeye dahi gerek yoktur.

İşte buradayız. İleriye baktığımızda, bu eğilimler iki olası senaryoya işaret etmektedir. Yalnızca bir tanesinin Avrupa'nın cinsiyet eşitliği, demokrasi ve sosyal adalete bağlı esas öz algısıyla bağdaşır olduğunu düşünüyorum.

İlk senaryoya göre, neo-liberalizmin kuvvetlendirilmesine ilişkin mevcut eğilimler ile ekonomi ve ekonomik politikalar varlık yaratırken ve üretkenken, sosyal politikaların üretken olmadığına, masrafa ve büyüme engeline yol açtığına dair varsayım sürecektir. Birçok kişiye göre, bu senaryoda sınıf ve etnik yapı bağlamında daha kutuplaşmış toplumlara doğru bir gidişat öngörebiliriz. Yani, düşük eğitimli/düşük vasıflı ve göçmen kadınlar ve erkekler arasındaki mali koşulların ve istihdam koşullarının eşitlenmesini ve daha iyi eğitimli/yüksek vasıflılar arasındaki durum ve beklentilerde cinsiyet uçurumunun genişlemesini bekleyebiliriz ki bu Birleşik Devletler'de bugün artık bir gerçeklik haline gelmiştir. Bu durum iki grup arasında artan bir eşitsizliğe ve genel olarak erkeklerin ve kadınların istihdam durumlarının ve beklentilerinin aşağı çekilmesine yol açacaktır. Aynı zamanda, bakım konusunda devlet desteğinin geliştirilememesi ve mevcut tedarikte azalma olması sınıf ve cinsiyete göre farklı tepkilere yol açabilir. Düşük eğitimli kadınlar ücretsiz iş yaparak geçirdikleri zamanı arttırabilir veya yarı zamanlı işlerde daha fazla yer alabilir; daha iyi eğitimli kadınlar ücretli ev ve çocuk bakımına veya beraber yaşadıkları bireyle ücretsiz bakımı daha eşit paylaşmaya daha çok yönelebilir. Öyleyse bu senaryoda, bakıma en muhtaç olanlar, daha düşük sosyal sınıflardan olan kadınlar, göçmen kadınlar, genç kadınlar ve bekar ebeveynler kaybetmesi en muhtemel olanlardır. Doğurganlık oranları düşük seviyede kalacaktır, aile ve cinsiyet bakımından muhafazakar ideoloji ise hala kısmen bir tepki olarak, münhasıran olmamakla birlikte özellikle yeni üye devletlerde yayılabilir, bu da AB'de daha fazla çatlamaya yol açabilir.

Farklı bir senaryoda ise, günümüzde yaşanan küresel ekonomik kriz, birçok kişinin savunduğu gibi, kapitalizmin egemen neo-liberal modelinden uzaklaşmak için bir fırsat olarak algılanacaktır. Solun geleneksel duruşundan farklı olarak, cinsiyete ilişkin bir bakış açısını dahil eden ve bakımı da içine alacak şekilde piyasa dışındaki faaliyetlerin değerini de göz önünde bulunduran daha kapsayıcı bir kalkınma modeline çağrı yapılabilir. Bu yeni özgürlükçü yapının cinsiyetçi klişeleri ve önceden belirlenmiş cinsiyet rollerini sorgulamaya devam etmesi ve ekonomik, çevresel ve sosyal yeniden üretim kaygılarını buna dahil etmesi gerekecektir. Kadınların her türlü karar alma mahallinde eşit temsili yani eşitlik demokrasisi resmin bir parçası olacaktır, ancak bunun gerçekleşmesi, kadınların eşit varlığının ötesinde, makro-ekonomik politikanın cinsiyet bakımından ana akımlaştırılması ve cinsiyete dayalı bütçe gibi yenilikçi cinsiyet eşitliği politika yaklaşım ve araçlarının hayata geçirilmesini gerektirecektir. Yalnızca kadınlar için değil, doğal olarak herkes için iyi olan iş/yaşam dengesi politikaları aranacaktır. Bu, makul fiyatlı ve kaliteli çocuk bakımını, okul sonrası bakımı ve (yaşlılar ve engelliler de dahil) bakıma muhtaç diğer kişilerin bakımını gerektirecektir. Bu durum kadınlar ve erkekler için eşit ve devrolunamayan bir

ücretli izin gerektirecektir. Bu, iş paylaşımı, evden çalışma, esnek zamanlı çalışma gibi esnek çalışma düzenlemelerini ve iş ile bakımın eşit paylaşımını desteklemek için (vergi teşvikleri dahil) yenilikçi önlemler almayı gerektirecektir.

Sonuç olarak, yalnızca bu ikinci senaryoda bugün hala Avrupalı kadınlara uygulanan baskının beş yüzünü yapılandıran cinsiyet uçurumunu kapatmayı ve hem çok fazla kadına, hem çok fazla erkeğe, birçok şekilde, çok uzun bir süredir zarar veren cinsiyetçi ideolojinin katılığının üstesinden gelmeyi amaçlayabiliriz. Yine yalnızca bu ikinci senaryoda orta ve alt sınıfların şartlarının tümüyle gerilemesini ve bundan kaynaklanan, korku, güvensizlik ve mahrumiyet algısını engellemeyi ümit edebiliriz ki bu durum özellikle gençleri ağır şekilde etkilemektedir (hanımefendiler, beyefendiler, bütünüyle kayıp bir nesil!?!). Bu korku, güvensizlik ve mahrumiyet yalnızca, kendini genellikle tam da kadın bedeninin ve cinselliğinin kontrolüne ilişkin meseleler etrafında tanımlayan türdeki kökten dincilikleri körükleyebilir. Yalnızca ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve popülizm üretebilir ve bununla birlikte aramızda olan, emekli maaşımızı ödemek, nüfus büyümesini devam ettirmek ve çocuklarımıza ve yaşlılarımıza bakmak için ihtiyaç duyduğumuz göçmenler için korkunç bir yaşayış; sularımızda boğulan sığınmacılar için korkunç bir yaşayış meydana getirebilir. Ayrıca bu korku, güvensizlik ve mahrumiyet, gençler de dahil Avrupalı erkekleri Rousseau'nun "efendinin köleye hükmetmesi yanılığısı" olarak nitelendireceği erkek hakimiyetine son verme konusunda cesaretlendirmeyecektir; zira erkekler cinsiyet temelli hiyerarşiyi, erkeklığe özgü özelliklerin elden gittiği bir ortamda konforun ve öz algının son kalesi olarak görebilecektir. Bu, kendi evlerinde korkutularak yaşamaya devam edecek olan kadınlar için perişanlık demektir. Ve eğer bu güçler hakim olursa, hanımefendileri beyefendiler *Eccellentissime madri*, Avrupa, yalnızca eşitlik ve adalete olan bağlılığı bakımından değil, tüm demokratik yetileri bakımından, gerçekten kaybetmiş olacaktır.

Öyleyse şimdi, her zamankinden daha fazla, Kadın sorusunu sormanın ve ona kuvvetli biçimde bağlı diğer tüm meseleleri ele almanın tam zamanıdır. Ve bu *Salone dei Cinquecento*, 1949 yılında Medici ailesinin Floransa'dan –ortaçağ dogmacılığının çoklu görünüş biçimlerine son vermeyi amaçlamış bir hareket olan Rönesans'ın ve onun hümanizminin beşiği olan Floransa'dan- sınır dışı edilmesinden sonra kurulduğundan, bunu yapmanın tam da yeridir. Şu anda da aynı şekilde, Kadın sorusuyla yüzleşecek ve onu ele alacaksa bu, kontrol edilmeyen küresel mali piyasanın, katı neo-liberal devletlerin etrafındaki dogmacılığa son vermeyi ve insanların kendi kendine yetmesini gerekli kılabilir. Bu, tıpkı Rönesans'ın yaptığı gibi, bir birey olarak erkeği ve tabii kadını da, tiranlığın farklı biçimlerinden ve onların bugünkü tekerrürlerinden kurtarmayı gerekli kılabilir.

İlginiz için çok teşekkürler.